

Grote ijsvogelvlinders in Rusland slachtoffer v Sneuvelen op de snelweg

Tekst en foto's:
Chris van Orden en
Natalia Paklina

Sinds twaalf jaar hebben wij een datsja (zomerwoning) in Shilovo, provincie Kostroma, Rusland. Shilovo is een gehucht van acht huizen, bijna 600 km noordoostelijk van Moskou. De datsja ligt temidden van taiga en natuurlijk grasland dat tot twintig jaar geleden een deel van een grote sovchoze (collectieve boerderij) was. Van die boerderij is net als van vele andere boerderijen zo goed als niets meer over. De hooilanden worden succesievelijk weer bos. De taiga bestaat hoofdzakelijk uit fijnspar, grove den en berk met langs de randen veel wilgen en ratelpopulieren. Kostroma, bijna twee maal zo groot als Nederland is een natte provincie, overal zijn kleine moerassen.

Uitzonderlijk veel

Grote ijsvogelvlinders zien we elk jaar rondom deze datsja maar de aantallen zijn nooit groot. Vrijwel nergens

in Rusland is deze soort talrijk, reden waarom men deze soort op de Rode Lijst heeft geplaatst. We zien de vlinders maar heel kort. De eerste zien we rond 12 juni, de laatste rond 28 juni.

Normaal zien we in een heel seizoen niet meer dan 5 tot 7 exemplaren, maar deze zomer waren er uitzonderlijk veel: vanaf 15 juni dagelijks 20 tot 25 stuks. In de wijde omgeving waren ze net zo talrijk. Voor onze datsja is een zandweg, die bij regen een grote modderpoel wordt. De vlinders vinden dat een heel interessante plek om neer te strijken, want daar vinden ze voedingsstoffen. We zien ze nooit hoog rond boomtoppen vliegen, zoals in diverse gidsen is vermeld. Op die zandweg onderzoeken ze met hun roltong de ondergrond. Daarbij gaat het niet zozeer om water, maar om de daarin opgeloste stikstofverbindingen. Vooral aminozuren en ureum zijn voor hen interessant.

Maar niet alleen de zandweg bleek een voedselbron te zijn. Dat was ook de asfaltweg die van Kostroma, de hoofdstad van de gelijknamige provincie, naar Kirov

Vlinders worden aangetrokken door het voedzame wegdek met noodlottige gevolgen.

voert. Het is een drukke weg met heel veel houttransport in de vorm van stammen. Geregeld vallen bastdelen op die weg. Deze worden verpulverd en vinden dan een opslag in de vele gaten en spleten die deze asfaltweg rijk is. Juist de verterende houtdeeltjes, mogelijk aangevuld met mestdelen van mestvervoerende tractoren, waren voor de grote populatie van dit jaar heel interessant. De vlinders streken bij tientallen neer op de weg, met noodlottig gevolg. Meestal zijn wegslachtoffers beesten die de weg oversteken, maar hier was de weg een biotoop geworden. Eerst dachten we dat de warmte van de weg hen deed neerstrijken, maar dat was niet het geval. Grote ijsvogelvlinders zijn helemaal niet zo gek op hitte. Zodra de temperatuur boven de 25 graden kwam, verdwenen ze in het niets.

We hebben dode exemplaren geteld over verschillende delen van deze weg en kwamen op een gemiddelde van 8 exemplaren per kilometer. Dit moet natuurlijk een minimum zijn, want sommige vlinders worden weggeslingerd of blijven op vrachtauto's hangen. Het werkelijke aantal kan wel het dubbele zijn. De weg Kostroma-Kirov is ruim 700 km lang en voert door een biotoop die grotendeels hetzelfde is: open taigagebied over de hele lengte. Het beeld van de 8 exemplaren per km bleef merkwaardig constant tussen 18 en 24 juni. Daarna werden de aantallen snel kleiner en na 28 juni zagen we er geen meer. Het blijft wat speculatief hoeveel er dagelijks gedurende die dagen op deze weg de dood vonden, maar 700 maal 8, dus 5600 exemplaren van deze Rode Lijst-soort moeten in deze periode minimaal gesneuveld zijn. Hetzelfde zou het geval kunnen zijn op de weg Kostroma-Moskou, maar daar hebben we geen steekproeven genomen. ●

Ook grote weerschijnvlinders

Iets dergelijks gebeurde een paar jaar eerder, in de buitengewoon hete zomer van 2002, met de grote weerschijnvlinder. Dit was nog dramatischer, omdat die toen nog veel talrijker voorkwam dan de grote ijsvogelvlinder in 2009. Normaal zijn er duidelijk meer grote weerschijnvlinders dan grote ijsvogelvlinders en ze komen later in het seizoen. In twaalf jaar tijd viel de vroegste waarneming op 15 juni en de laatste op 12 augustus.

Deze veel schuwere vlinder zat in 2002 in zulke grote aantallen op de weg dat we ons afvroegen of hier een zelfmoordactie gaande was. We moesten in dat jaar vier maal van Shilovo naar Moskou. Op 4 augustus reden we in een enkele reis 24 exemplaren dood. Dat aantal werd rijdend geturfd; waarschijnlijk waren het er veel meer. Op 8 augustus op de terugreis was het beeld haast hetzelfde. Ook in dat jaar moesten de aantallen aangereden vlinders heel groot geweest zijn. Nog veel groter dan van de grote ijsvogelvlinder in 2009.

Drie maal de grote ijsvogelvlinder. Op de onderste foto is goed het 'voedzame' wegdek te zien.